

Araştırma Makalesi (Research Article)

**YEREL HALKIN ALGILADIĞI FAYDALARIN VE DOXEY RAHATSIZLIK İNDEKSİ
ALGILARININ SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM GELİŞİMİNE DESTEK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
(THE EFFECT OF RESIDENT'S PERCEIVED BENEFITS AND DOXEY IRRITATION INDEX
PERCEPTIONS ON SUPPORT FOR SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT)**

Ömer Ceyhan APAK^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-1409-6707)

¹Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Bayburt, Türkiye

Özet

Bu makale, yerel halkın algıladığı faydaların ve Doxey Rahatsızlık İndeksi'nin turizmin sürdürülebilir gelişimine olan etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Algılanan faydaların Doxey Rahatsızlık İndeksi'nin boyutları üzerindeki etkileri de araştırılmıştır. Trabzon'da yaşayan 421 kişiden veri toplanmış ve çalışma, nicel araştırma desenleri kapsamında tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arasındaki etkiler yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar yerel halkın algıladığı faydaların turizmin gelişimine destek, coşku ve ilgisizlik üzerinde pozitif etkilediğini, buna karşın kızgınlık ve düşmanlık üzerinde negatif etkilediğini ortaya koymaktadır. Doxey Rahatsızlık İndeksi, yerel halkın turizmle ilgili algılarını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Coşku ve ilgisizliğin turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde anlamlı bir pozitif etkisi bulunurken, kızgınlık ve düşmanlığın ise negatif bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar yerel halkın turizmle ilgili algılarının turizmin sürdürülebilir gelişimi açısından kritik bir rol oynadığını ve Doxey modelinin bu süreçte nasıl bir rolünün olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel halkın fayda algılarının dikkate alınması, turizm politikalarının geliştirilmesinde önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Fayda, Doxey Rahatsızlık Modeli, Sürdürülebilir Turizm, Turizm Gelişimine Destek

Abstract

This paper aims to examine the effects of residents' perceived benefits and the Doxey Irritation Index on the sustainable development of tourism. The effects of perceived benefits on the dimensions of the Doxey Irritation Index were also investigated. Data were collected from 421 people living in Trabzon, and the study was carried out using a survey model within the scope of quantitative research designs. The effects between variables were analyzed using structural equation modeling. The results show that the benefits perceived by residents have a positive effect on support, euphoria, and apathy towards tourism development, whereas they have a negative effect on irritation and antagonism. The Doxey Irritation Index provides an important framework for understanding residents' perceptions of tourism. While euphoria and apathy have a significant positive effect on support for sustainable tourism development, irritation and antagonism have a negative effect on support for sustainable tourism development. These results reveal that residents' perceptions of tourism play a critical role in the sustainable development of tourism and the role of the Doxey model in this process. Considering residents' perceptions about the benefits is important in developing tourism policies.

Keywords: Perceived Benefit, Doxey Irritation Model, Sustainable Tourism, Support for Tourism Development

Giriş

Turizm, Covid-19 pandemisi sürecinde ağır bir tökezleme yaşamasına rağmen pandemiden sonra güçlü bir şekilde büyümesini devam ettirmektedir (Hernandez-Maskivker vd., 2021). UNWTO'ya (2024) göre 2024 yılının ilk yarısında yaklaşık olarak 800 milyon turist uluslararası seyahat gerçekleştirmiştir. Bu rakamın 2024 sonunda 1,5 milyarı geçtiği tahmin edilmektedir. Türkiye'de ise 2024 yılının ilk yarısında yabancı turist ile yurt dışından gelen vatandaşların toplamı 26 milyon civarındadır (TURSAB, 2024). Elbette turist sayısındaki bu olumlu durumun destinasyonlara yönelik birçok faydaları olduğu konusunda tüm paydaşlar hemfikirdir. Hükümet, özel sektör, turizm işletmeleri ve yerel halk destinasyonda turizmin gelişiminden ekonomik anlamda önemli derecede fayda sağlamaktadır (Ünal, 2020; Uğur, 2024). Turizm sayesinde destinasyonlarda birçok ürün ve hizmet kolları ortaya çıkarılmaktadır (Ünlü vd., 2024). Turizm bölgelerinde istihdam fırsatları, vergi gelirinin artması, gayrimenkul yatırımları, çeşitli iş kollarının ortaya çıkması, altyapı sistemlerinin gelişmesi,

* Sorumlu yazar: ceyhun.apak@hotmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2025.556

daha iyi yaşam tarzı gibi birçok faydaları olduğu belirtilmektedir (Khizindar, 2012; Ambalao vd., 2022; Altassan, 2023; Alsaloum vd., 2024). Her ne kadar turist sayısının fazla olması sağladığı faydalar açısından hoş görünse de turizm birtakım zorlukları da beraberinde getirebilmektedir. Bu çerçevede birçok destinasyonun kitle turizminden ve aşırı turizmden etkilendiğini söylemek mümkündür (Colomb ve Novy, 2016).

Turizmin destinasyonlar üzerindeki etkisine yönelik tartışmalar 50 yıldır devam etmektedir (Garcia vd., 2015). Turizmin ev sahibi topluluklar üzerindeki ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel boyutları ele alınmakta ve çeşitli sürdürülebilir modeller ileri sürülmektedir (Alamineh vd., 2023; Süzer, 2024). Hala günümüzde birçok araştırmacının üzerinde durduğu ve güncelliğini koruyan Doxey'in (1975) "Doxey Rahatsızlık İndeksi Modeli" destinasyonda bulunan yerel sakinlerin turizme ilişkin tutumlarını ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır (Koens vd., 2018). Doxey Rahatsızlık Modeli, destinasyonda turizmin büyümesi ve dolayısıyla aşırı turizm yaşandığı süreçlerde turizmden çeşitli faydalar elde edilse bile yerel halkın turizme ilişkin desteği etkilenmektedir. Yani destinasyonda turizmin sürdürülebilir gelişimi olumsuz etkilenebilmektedir (Emiroğlu, 2023a).

Doğu Karadeniz'in önemli bir turizm destinasyonu olan Trabzon, son yıllarda Arap turistlerin odak noktası haline gelmiş ve yüksek ziyaretçi sayılarına ulaşmıştır. Bu bağlamda 2024 yılında yaklaşık 1,6 milyon turist Trabzon'a ziyaret gerçekleştirmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024). Bu rakam neredeyse Trabzon'un yerleşik nüfusunun iki katını oluşturmaktadır. Özellikle Arap turistler tarafından tercih edilmesi ve Arap turistlerin diğer yabancı turistlerle kıyaslandığında dört kat daha fazla harcama gerçekleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda Trabzon için birçok olumlu faydaların ortaya çıkacağı ifade edilebilir. Böylece turizmin olumlu yönlerinden etkilenen yerel sakinlerin turizmin gelişimini destekleyecekleri varsayılabilir (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, 2015; Cesur ve Çeken, 2021). Yine de Doxey Rahatsızlık İndeksi Modeli'ne göre destinasyonun hangi evreyi yaşadığının belirlenebilmesi ve turizmin sürdürülebilir gelişimine desteğin ortaya konulması destinasyon paydaşlarının geleceğe yönelik planlamalarına yön verebilir.

Bu çalışma çeşitli turizm türlerini (deniz, doğa, yayla, gastronomi gibi) ziyaretçilerine bir arada sunma imkânı olan Trabzon ili özelinde gerçekleştirilmektedir. Özellikle son yıllarda aşırı Arap turisti çeken destinasyonun Doxey Rahatsızlık İndeksi Modeli'ne göre hangi evreyi yaşadığı merak konusudur. Çünkü aşırı kalabalığın, trafik sorunlarının ve yaşam şartlarındaki pahalılaşmanın turistlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu çerçevede bu araştırma yerel sakinlerin turizmden algıladığı faydaların turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisini incelemektedir. Ayrıca çalışmada Doxey Rahatsızlık Modeli'ndeki boyutların (coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık) turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın aynı zamanda çok türlü (doğa, kültür, deniz gibi) turizm yapısına sahip olan ve çok sayıda Arap turist misafir eden bir destinasyon olan Trabzon'da Doxey modelinin güncel geçerliğini test ederken diğer değişkenlerle (algılanan fayda ve turizmin sürdürülebilir gelişimine destek) birleştirip analiz ettiği için literatür zenginliği oluşturabileceği düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Algılanan Fayda

Turizmden algılanan faydalar; yerel ekonomilerin gelişmesi, istihdamın, yaşam standartlarının ve gelir düzeyinin artması, yeni kültürel faaliyetlerin ortaya çıkması ve doğal kaynakların korunması gibi ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel özellikleri içermektedir (Çiçek ve Sarı, 2018). Turistler ile destinasyondaki sakinler arasındaki ikili ilişkiler ve davranışlar sonucunda turizmden algılanan etkiler meydana gelmektedir. Bu algılar karşılıklı olarak gerçekleşmektedir. Ancak destinasyona daha fazla turist kabul edebilmek için yerli halkın turizmden algıladıkları faydaların zararların önüne geçmesi beklenmektedir (Ardahaey, 2011). Çünkü turizmin olduğu bölgelerdeki yerel halk turizmden sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik anlamda etkilenmektedir. Bu etkilerin olumlu olması iyimser bir durumdur. Ancak olumsuz etkilerin de olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Gürsoy vd., 2018; Zorlu ve Yılmaz, 2022; Qi vd., 2023). Bu bağlamda destinasyonlarda önemli bir paydaş olarak yerel halkın turizm algılamasına yönelik birçok araştırma yürütülmüştür (Nunkoo ve Ramkissoon, 2010; Nematpour ve Faraji, 2019; Rua, 2020). Destinasyonlarda turizmin sürdürülebilir olması için yerel halkın katılımı ve turizme desteği oldukça kritik bir durumdur. Yerli sakinler turizmi olumlu olarak algıladıkları müddetçe turizmin gelişimine destek verecekleri bildirilmektedir. Algılanan faydalar sadece ekonomik anlamda düşünülse de sosyal, kültürel ve çevresel açıdan da faydaların görülmesi turizme verilen desteği artıran durumlardandır (Lee, 2013; Çiçek ve Sarı, 2018). Erul vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada bir destinasyonda başarılı bir şekilde turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için yerel halkın turizme

verdiği desteğin önemli olduğu ifade edilmektedir. Bu bağlamda literatür incelemesine dayanarak aşağıdaki hipotez önerilmektedir:

H1. Yerel halkın algıladığı faydaların turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde pozitif etkisi vardır.

Turistlerin algıladıkları faydalar ile Doxey Rahatsızlık modelindeki boyutları arasındaki ilişkiye Sosyal Değişim Teorisi (SDT) önemli bir temel oluşturmaktadır. SDT'ye göre yerel sakinler destinasyondaki turizm gelişimini elde ettikleri faydalar ışığında değerlendirmektedir. Yerel halkın algıladığı faydalar artıyorsa coşku ve ilgisizlik artarken kızgınlık ve düşmanlık azalmaktadır. Doxey'in modeli tutumların zamanla değişebileceğini ileri sürmektedir. Ancak coşku evresinin devam etmesi yerel halkın algıladığı faydalara bağlıdır. Algılanan faydalar arttıkça coşku düzeyinin artacağı bazı geçmiş çalışmalarda belirtilmektedir (Andereck vd., 2005; Stylidis vd., 2014). Algılanan faydaların yüksek olduğu zamanlarda yerel toplum genellikle destinasyondaki turizm faaliyetlerine ve turistlere karşı olumlu tutumlar içerisinde. Ancak faydaların azalması ve olumsuz durumların meydana gelmesi yerel halkın kızgınlık ve düşmanlık evrelerine geçmelerine neden olabilir (Cordero ve Carlos, 2008; Nguyen ve Nguyen, 2012). Literatürde algılanan faydaların yükselmesi, olumsuz duygulanımlar olan “kızgınlık” ve “düşmanlığı” dengelediğine veya azalttığına dair ifadelerin yer aldığını söylemek mümkündür (Gürsoy ve Rutherford, 2004; Nunkoo ve Ramkissoon, 2010). Bu çerçevede algılanan faydalar ile Doxey Rahatsızlık Modelindeki boyutlar arasında doğrusal ilişkilerin olduğu düşünülmektedir. Böylece aşağıda yer alan hipotezler önerilmektedir:

H2. Yerel halkın algıladığı faydaların coşku üzerinde pozitif etkisi vardır.

H3. Yerel halkın algıladığı faydaların ilgisizlik üzerinde pozitif etkisi vardır.

H4. Yerel halkın algıladığı faydaların kızgınlık üzerinde negatif etkisi vardır.

H5. Yerel halkın algıladığı faydaların düşmanlık üzerinde negatif etkisi vardır.

Doxey Rahatsızlık Modeli

Doxey Rahatsızlık modeli, destinasyonda yaşayan yerel sakinlerin turizm gelişimine ilişkin tutumlarını belirlemek için kullanılır. Bu modele göre destinasyondaki büyüme ve gelişmenin yerel halk üzerinde nasıl bir etki bıraktığı ve bunun sonucunda turizmi destekleyip desteklemediklerine yönelik bakış açısı ortaya çıkarılmaktadır. Bu çerçevede bir destinasyonun gelişimi ve aşırı ziyaretlerin olması turistlere karşı olumsuz tutumlarla sonuçlanabilir (Mihalic, 2020). Bu durum Doxey (1975) tarafından rahatsızlık indeksi ile belirlenmektedir. Doxey Rahatsızlık Modeline göre yerel sakinlerin tutumları belirli aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar sırasıyla; coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlıktır (Cohen, 1984).

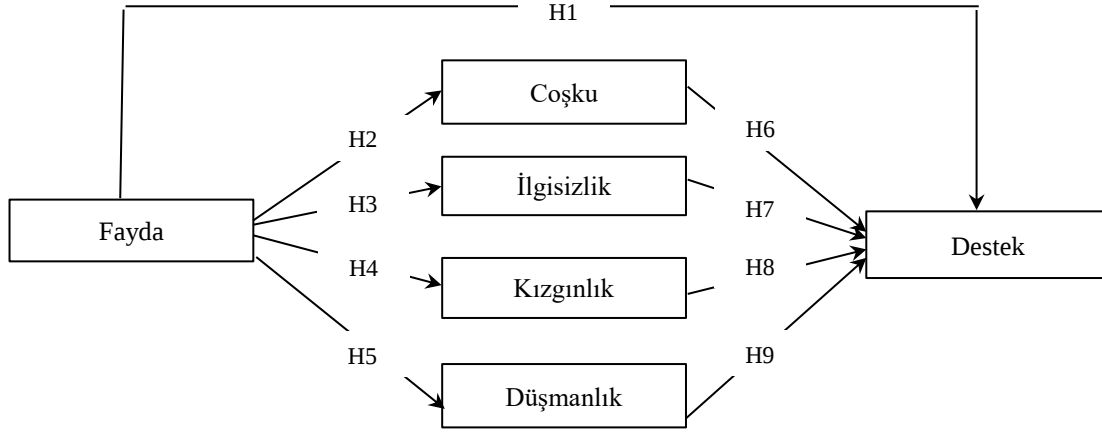
Coşku evresinde yerel sakinler destinasyona gelen turistlerle oldukça ilgili ve hoşgörülüdür. Ev sahibi topluluk turistlerin varlığından memnundur ve heyecan içerisinde (Szromek vd., 2019). İlgisizlik evresinde turistlerin sayısı arttıkça yerel halk tarafından turistler normal karşılanmakta ve turistlere karşı ilgi yavaş yavaş kaybolmaya başlamaktadır (Shafaei ve Mohamed, 2015). Kızgınlık evresinde turist sayısı en yüksek düzeye ulaştığı için destinasyondaki turizmin gelişimi doyma noktasına ulaşmıştır. Başka bir deyişle turist sayısı arttıkça yerel halkın turizmin gelişiminden rahatsız oldukları ifade edilebilir. Dolayısıyla trafik, suç, fiyat artışları gibi endişeler turistlerin destinasyonda yer almasıyla ilişkilendirilmektedir (Reisinger, 2009). Düşmanlık evresinde ise yerel halk destinasyonda yaşanan tüm olumsuzlukları turistlerin varlığına bağlamaktadır. Verilerin artması, gençliğin yozlaşması, karşılıklı nezaketin yok olması gibi durumlar turistlere karşı düşmanlığı oluşturmaktadır (Emiroğlu, 2023a).

Önceki çalışmalar incelendiğinde Doxey rahatsızlık indeksine göre coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık evrelerinin turizmin gelişine destek ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Imbeah vd., 2016; Zaidan ve Kovacs, 2017; Shobha, 2019; Emiroğlu, 2023a). Shobha (2019) tarafından yapılan çalışmada Kodagu'da yaşayan yerel halkın kızgınlık evresinde olduğu ve yerel halkın bölgede turizmin gelişimine yönelik faaliyetlere karşı olduğu belirtilmektedir. Imbeah vd. (2016) çalışmalarında yerel halkın coşku evresinde oldukları ifade etmişlerdir. Dolayısıyla coşku evresinde olan yerel halkın destinasyonda turizmin gelişimine destek verdiği tespit edilmiştir. Zaidan ve Kovacs'ın (2017) çalışmasında Dubai yerel sakinlerinin coşku ve ilgisizlik evresinde oldukları vurgulanmıştır. Bu sebeple yerel halkın turizmin gelişimini destekledikleri ortaya konulmuştur. Literatür incelendiğinde Doxey Rahatsızlık modeli boyutları ile turizmin gelişimine destek verme arasında ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu ilişki coşku ve ilgisizlik evresinde pozitif iken kızgınlık ve düşmanlık evresinde negatif olabilir. Bu yüzden bu çalışmada aşağıdaki hipotezlerin test edilmesi öngörülmektedir:

H6. Coşku evresinin turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde pozitif etkisi vardır.

- H7.** İlgisizlik evresinin turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde pozitif etkisi vardır.
- H8.** Kızgınlık evresinin turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde negatif etkisi vardır.
- H9.** Düşmanlık evresinin turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde negatif etkisi vardır.
- Bu çalışmada öngörülen hipotezler aşağıda yer alan Şekil 1 kapsamında test edilmektedir.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Yöntem

Bu çalışma Trabzon’da yaşayan yerel halkın turizmden algıladıkları faydaların Doxey Rahatsızlık Modeli boyutları ve sürdürülebilir turizm gelişimine destek üzerindeki etkisini incelemektedir. Bununla birlikte bu araştırmada Doxey Rahatsızlık Modeli boyutlarının sürdürülebilir turizm gelişimine destek üzerindeki etkisinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede araştırma nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kapsamında gerçekleştirilmiştir (Fraenkel vd., 2015). Tarama modeli sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle bu çalışma tarama modeli çerçevesinde yürütülmüştür (Öztürk ve Sarıkaya, 2021). Araştırma için 12/12/2024 tarihli E-19460208-605-241590 sayılı Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulu Kararı gereğince etik kurul izni alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2024 yılı nüfus verileri dikkate alınarak Trabzon’da yaşayan yerel halktan oluşmaktadır. Tahmini verilere göre 2024 yılında Trabzon’un nüfusu 827.100 kişidir (Url 1). Araştırma evreninin geniş olması, zaman ve maliyet gibi zorluklardan dolayı örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın verileri kolayda örnekleme yöntemi kapsamında toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde ankete katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu katılımcılara bildirilmiştir. Katılımcılara toplamda 450 anket doldurtulmuştur. Hair vd. (2017) tarafından önerilen prosedüre göre maddelerin yarısından fazlasını yanıtlamayan katılımcılardan toplanan veriler çıkarıldıktan sonra 421 veri ile çalışma yürütülmüştür.

Veri Toplama ve Verilerin Analizi

Araştırmada Trabzon ili sakinlerinin turizmden algıladıkları faydaları, Doxey Rahatsızlık indeksi evrelerini ve turizmin sürdürülebilir gelişimine desteklerini belirleyebilmek için anket tekniği kullanılmıştır. Algılanan faydaların belirlenmesinde Nunkoo ve Ramkissoon (2012) tarafından yapılan çalışmadaki ifadeler kullanılmıştır. Doxey Rahatsızlık İndeksinin ortaya çıkarılmasında Emiroğlu’nun (2023a) çalışmasından yararlanılmıştır. Son olarak turizmin sürdürülebilir gelişimine destek ifadeleri için Han ve arkadaşlarının (2023) çalışmasından faydalanılmıştır. Belirtilen araştırmacıların çalışmalarından faydalanılarak oluşturulan anket katılımcılarla yüz yüze görüşülerek doldurtulmuştur. Araştırmada kullanılan anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm katılımcıların demografik özelliklerini içeren sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde yerel halkın turizmden algıladıkları faydalara ilişkin 9 ifade yer almaktadır. Üçüncü bölümde Doxey Rahatsızlık Modeli boyutlarını (coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık) ölçen 20 madde bulunmaktadır. Son olarak yerel halkın turizmin sürdürülebilir gelişimine desteği 4 ifade ile belirlenmiştir. Sakinlerin görüşlerinin belirlenebilmesi kapsamında beşli Likert kullanılmıştır. Likert derecelendirmesi; kesinlikle katılmıyorum (1) ve kesinlikle katılıyorum (5) arasında değişkenlik göstermektedir. Verilerin analiz yapılması noktasında ilk

başta ölçeklerin güvenirliği ve geçerliği test edilmiştir. Sonrasında katılımcıların demografik bilgileri incelenmiştir. Son olarak araştırma hipotezleri yapısal eşitlik modellemesi ile test edilmiştir. Çalışmada istatistiksel sonuçların ortaya konulmasında SPSS ve AMOS programları kullanılmıştır.

Bulgular

Çalışmada ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri incelenmiştir. Demografik özelliklere ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun erkek (%57,5) olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte ankete katılanların çoğunluğu evlidir (%62). En fazla katılımcının 28-37 yaş (%37,5) grubunda olduğu görülmektedir. Aylık gelir durumu incelendiğinde katılımcıların yarısına yakını 40.001-60.000 TL (%43,2) gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	179	42,5
	Erkek	242	57,5
Medeni Durum	Evli	261	62,0
	Bekâr	160	38,0
Yaş	18-27 yaş	60	14,3
	28-37 yaş	158	37,5
	38-47 yaş	125	29,7
	48-57 yaş	56	13,3
	58 ve üzeri	22	5,2
Aylık Gelir	Gelirim yok	77	18,3
	20.000 TL ve altı	29	6,9
	20.001-40.000 TL	66	15,7
	40.001-60.000 TL	182	43,2
	60.001 TL ve üzeri	67	15,9
Eğitim Durumu	İlköğretim	8	1,9
	Ortaöğretim	25	5,9
	Lise	46	10,9
	Üniversite	285	67,7
	Lisansüstü	57	13,6
Meslek	Kamu sektörü	134	31,8
	Özel sektör	119	28,3
	Emekli	24	5,7
	Öğrenci	53	12,6
	Ev Kadını	59	14
	Çalışmıyor	32	7,6
Trabzon’da İkamet Süresi	1 yıldan az	44	10,5
	1-5 yıl arası	57	13,5
	6-10 yıl arası	65	15,4
	11 yıl ve üzeri	255	60,6

Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında büyük çoğunluğunun üniversite (%67,7) eğitimi aldıkları görülmektedir. Meslek açısından incelendiğinde kamu kurumlarında (%31,8) ve özel sektörde (%28,3) çalışan katılımcıların çoğunluğu oluşturduğu söylenebilir. İkamet süresi incelendiği zaman yarıdan fazlasının 11 yıl ve üzerinde (%60,6) Trabzon’da yaşadığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Boyutların Güvenirlik Katsayıları

Değişkenler	İfade Sayısı	Cronbach alpha (α)	McDonald’s Omega (ω)
Algılanan Fayda	9	0,892	0,901
Doxey Rahatsızlık İndeksi	20	0,745	0,784
Coşku	5	0,714	0,748
İlgisizlik	5	0,707	0,733
Kızgınlık	4	0,827	0,871
Düşmanlık	6	0,918	0,926
Sürdürülebilir Turizm Gelişimine Destek	4	0,744	0,785

Katılımcıların demografik özellikleri incelendikten sonra çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. Bu çerçevede boyutların Cronbach alpha (α) ve McDonald’s Omega (ω) katsayıları

incelenerek ölçeklerin güvenilir olup olmadığına karar verilmiştir. Tablo 2 çalışmada yer alan boyutların güvenilirlik değerlerini sunmaktadır.

Tablo 2’ye göre çalışmada kullanılan boyutların güvenilirlik değerlerinin 0,70 üzerinde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tüm boyutların Kline (2016) tarafından yapılan çalışmada önerilen 0,70 sınırını aştığı ve ölçeklerin güvenilir özellikte olduğu ifade edilebilir. Ayrıca McDonald’s Omega katsayılarının da güvenilirlik değerlerini sağladığı söylenebilir (Hayes ve Coutts, 2020). Bu sonuçların ardından çalışmada güvenilirlik analizi gerçekleştirildikten sonra geçerlik testi yapılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Çalışmada kullanılan ölçeklerin geçerliğini ortaya koymak amacıyla DFA gerçekleştirilmiştir. Yapılan DFA sonuçları Tablo 3’te gösterilmektedir. DFA’nın uygulanmasında algılanan faydalar, Doxey Rahatsızlık İndeksi boyutları (coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık) ve turizmin sürdürülebilir gelişimine destek boyutları birlikte ölçülerek ölçüm geçerliği test edilmiştir. DFA yapılırken Hair ve arkadaşları (2014) tarafından faktör yük değerlerinin 0,50’nin üzerinde olması gerekliliği ifade edilmektedir. Başka bir çalışmada Hair vd. (2017) maddelerin faktör yükü değerlerinin 0,40’ın üzerinde olması gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla maddelere ait faktör yüklerinin bu koşulu karşıladığı görülmektedir. Aynı zamanda t değerlerinin de 1,96’nın üzerinde olması gerekmektedir.

Tablo 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

İfadeler	Faktör Yükü	CR	AVE
Algılanan fayda			
Turizm Trabzon’da istihdam (işgücü) olanaklarını arttırmaktadır	0,679		
Turizm Trabzon’da yerel işletmelere yeni iş fırsatları sağlar	0,717		
Turizm Trabzon’a daha çok yatırım yapılmasını teşvik eder	0,726		
Turizm Trabzon’daki doğal parkların geliştirilmesini teşvik eder	0,664		
Turizm Trabzon’da yerel halk için daha fazla iş imkânı sağlar	0,858	0,901	0,508
Turizm Trabzon’daki yaşam standartlarının artmasına katkı sağlar	0,816		
Turizm Trabzon’daki altyapı sistemlerinin gelişmesine olanak tanır	0,767		
Turizm Arap turistler ve ev sahibi toplum arasında kültürel alışverişi artırır	0,633		
Turizm Trabzon’da doğal çevrenin korunmasına katkı sağlar	0,531		
Coşku			
Trabzon’a gelen Arap turist sayısının artmasını isterim	0,659	0,762	0,517
Turizm Trabzon’da sosyal ve kültürel etkileşimi artırmaktadır	0,790		
Arap turistler Trabzon’un en önemli gelir kaynaklarından biridir	0,702		
İlgisizlik			
Turizm Trabzon’un önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir	0,598	0,710	0,522
Arap turistler sayesinde Trabzon diğer turistik bölgelerle rekabet edebilecek seviyededir	0,573		
Trabzon’da turizmin gelişmesinden memnunum	0,730		
Kızgınlık			
Arap turistlerin olumsuz çevresel etkileri var	0,743	0,885	0,721
Arap turistlerin Trabzon insanının sosyal ve kültürel değerlerine zarar vermektedir	0,927		
Arap turistlerle iletişimin rahatsız edici olduğunu düşünüyorum.	0,867		
Düşmanlık			
Trabzon’da turizmin devam ettirilmesinden artık hoşlanmıyorum	0,728		
Arap turistler beni huzursuz ediyor	0,953		
Arap turistler canımı sıkmaya başladı	0,957	0,923	0,670
Arap turistler şiddet eğilimini ve suç oranlarını artırmaktadır	0,687		
Arap turistler çevresel kirliliğe neden olmaktadır	0,676		
Arap turistler ahlaki ve kültürel değerlerimize zarar vermektedir	0,858		
Turizmin sürdürülebilir gelişimine destek			
Trabzon’da turizmin sürdürülebilirliği için planlara ve gelişimlere katılıyorum	0,505	0,786	0,604
Arap turistlerle kültürel alışverişlere katılıyorum	0,883		
Turizm planlama ve geliştirme girişimleriyle işbirliği yaparım	0,520		

Yapılan DFA sonucunda Coşku boyutundaki “Coşku1” ve “Coşku4” ifadeleri, İlgisizlik boyutundaki “İlgisizlik4” ifadesi, Kızgınlık boyutundaki “Kızgınlık4” ifadesi ve Destek boyutundaki “Destek4” ifadesi ölçüm modelinden çıkarılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Ölçüm modelinden çıkarılan ifadelerin ardından en düşük faktör yükü 0,505 ile en yüksek faktör yükü 0,957 arasında değişiklik göstermektedir. DFA sonucunda

uyum indeks değerleri incelenmiş olup model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeydedir [Chi-square(512,378)/df(156)= 3,28, RMSEA= .077, NFI= .90, TLI= .93, CFI= .94, IFI= .94, SRMR= .053, GFI= .90].

Modelin bütüncül bir şekilde geçerliğinin sağlanabilmesi için AVE ve CR değerlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Hair ve arkadaşları (2014) AVE değerlerinin 0,50'nin üzerinde olması gerektiğini belirtmektedir. CR değerinin ise hem AVE değerinden hem de 0,70'ten yüksek olması gerektiğini, vurgulamaktadır. Tablo 3'te görüldüğü üzere ölçüm modelinde yer alan boyutların hepsinin gerekli koşulları sağladığı ifade edilebilir. Bu çerçevede modelin bütüncül geçerliğinin sağlanmış olduğu söylenebilir. Dolayısıyla çalışmada kullanılan boyutların güvenilirlik ve geçerliği sağlanmış olduğu için yapısal model aracılığıyla öngörülen hipotezlerin test edilmesine geçilmesi uygun bulunmaktadır.

Hipotez Testleri

Trabzon'da yaşayan yerel sakinlerden elde edilen veriler doğrultusunda ölçüm modeli doğrulanmıştır. Ardından araştırma hipotezlerinin test edilmesi için yol analizi uygulanmıştır. Yol analizi algılanan faydaların Doxey Rahatsızlık Modeli boyutları (coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık) ve turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisini içermektedir. Aynı zamanda coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık algısının turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisi incelenmiştir. Tablo 4'te parametrik testlerin uygunluğunu belirlemek amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri sunulmaktadır. Bununla beraber tanımlayıcı istatistikler ve boyutlar arasındaki ilişkilere yer verilmektedir.

Tablo 4. Tanımlayıcı İstatistikler, Normallik Katsayıları ve Boyutlar Arası İlişki Düzeyleri

Boyutlar	Ort.	S.S.	Çarpıklık	Basıklık	AF	CŞ	İL	KG	DŞ	DT
Algılanan Fayda	3,41	0,768	-0,423	0,574	1					
Coşku	3,13	0,891	-0,109	-0,096	0,618*	1				
İlgisizlik	2,91	0,739	0,029	0,110	0,388*	0,349*	1			
Kızgınlık	3,49	0,980	-0,514	-0,260	-0,459*	-0,517*	-0,226*	1		
Düşmanlık	3,19	1,105	-0,359	-0,802	-0,525*	-0,649*	-0,326*	0,801*	1	
Destek	3,13	0,783	0,276	-0,306	0,375*	0,360*	0,239*	-0,473*	-0,551*	1

* $p < 0,01$; Ort.=Ortalama; S.S.=Standart sapma

Tablo 4 incelendiğinde algılanan faydaların ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Doxey Rahatsızlık İndeksi boyutlarına bakıldığında en yüksek ortalamasının kızgınlık boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Normallik dağılımı çerçevesinde çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde -1 ile +1 arasında dağılım gösterdiği saptanmıştır. Dolayısıyla normallik varsayımının gerçekleştiği söylenebilir (Hair vd., 2014). Ayrıca Tablo 4 verileri çalışmada yer alan boyutlar arasında düşük ($r=0-0,29$), orta ($r=0,30-0,69$) ve yüksek ($r=0,70-1,00$) düzeyde ilişkilerin bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuçların ardından hipotezlerin test edilebilmesi için yol analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Hipotez Testleri

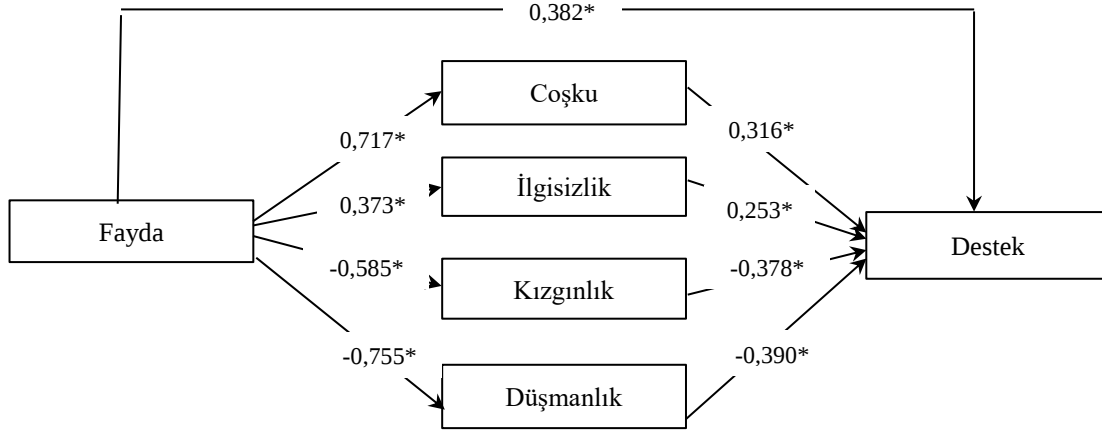
Hipotezler	Yol	β	t-değeri	Kabul Durumu
H1	Algılanan Fayda → Destek	0,382*	8,078	Kabul
H2	Algılanan Fayda → Coşku	0,717*	15,714	Kabul
H3	Algılanan Fayda → İlgisizlik	0,373*	8,415	Kabul
H4	Algılanan Fayda → Kızgınlık	-0,585*	-10,311	Kabul
H5	Algılanan Fayda → Düşmanlık	-0,755*	-12,313	Kabul
H6	Coşku → Destek	0,316*	7,697	Kabul
H7	İlgisizlik → Destek	0,253*	4,913	Kabul
H8	Kızgınlık → Destek	-0,378*	-8,723	Kabul
H9	Düşmanlık → Destek	-0,390*	-9,175	Kabul

* $p < 0,01$

Yapılan yol analizi sonuçları algılanan faydanın turizmin sürdürülebilir gelişimine destek (H1: $\beta=0,382$, $p < 0,01$), coşku (H2: $\beta=0,717$, $p < 0,01$) ve ilgisizlik (H3: $\beta=0,373$, $p < 0,01$) üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. Aynı zamanda algılanan faydanın kızgınlık (H4: $\beta=-0,585$, $p < 0,01$) ve düşmanlık (H5: $\beta=-0,755$, $p < 0,01$) üzerindeki etkisi negatif ve anlamlıdır. Bununla birlikte coşku (H6: $\beta=0,316$, $p < 0,01$) ve ilgisizlik (H7: $\beta=0,253$, $p < 0,01$) boyutlarının turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde pozitif ve anlamlı etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kızgınlık (H8: $\beta=-0,378$, $p < 0,01$) ve düşmanlık (H9: $\beta=-0,390$, $p < 0,01$) boyutlarının turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisinin negatif ve anlamlı

olduğu belirlenmiştir. Tablo 5’te yer alan sonuçlar araştırma hipotezlerinin (H1-H9) desteklendiğini göstermektedir. Çalışmada açıklanan varyans oranları turizmin sürdürülebilir gelişimine destek için %51 ($R^2=0,513$), coşku için %36 ($R^2=0,364$), ilgisizlik için %68 ($R^2=0,676$), kızgınlık için %36 ($R^2=0,356$) ve düşmanlık için %33 ($R^2=0,327$) olarak hesaplanmıştır. Yapılan yol analizi sonucunda elde edilen bulguların Tablo 5’te sunulmasının yanı sıra Şekil 2’de araştırma modeli üzerinde sunulmaktadır.

Şekil 2. Araştırma Sonuçlarının Model Üzerinde Gösterimi

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada Trabzon’da yaşayan yerel halkın turizmden algıladıkları faydaların Doxey Rahatsızlık Modeli boyutları (coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık) ve turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma aynı zamanda Doxey Rahatsızlık Modeli boyutlarının turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerine etkisini de ortaya çıkarmaktadır. Araştırma sonuçları algılanan faydaların turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerinde olumlu etkisinin bulunduğunu göstermektedir. Bu sonuç her ne kadar Trabzon’da Arap turist yoğunluğundan dolayı aşırı bir turizm hareketi yaşansa da algılanan faydalar olduğu müddetçe turizm gelişiminin destekleneceğini gösterebilir. Bu bağlamda Cesur ve Çeken (2021) tarafından yapılan çalışmada yerel halkın turizmin faydalarından yararlandıkları ölçüde turizm sektörünün gelişimine destek verebilecekleri belirtilmektedir. Bazı önceki çalışmalarda bu sonuçları desteklemektedir (Su ve Swanson, 2020; Çifçi vd., 2023; Düşmezkalender vd., 2023; Emiroğlu, 2023b; Jiang vd., 2023). Bununla birlikte algılanan faydaların coşku ve ilgisizlik boyutlarını pozitif, kızgınlık ve düşmanlık boyutlarını ise negatif yönde etkilediği görülmektedir (bakınız Tablo 5). Diğer bir ifadeyle yerel sakinlerin algıladığı faydalara bağlı olarak coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık evrelerinin yaşanabileceği ifade edilebilir.

Algılanan faydalar arttığında yerel halk turizme yönelik daha fazla heyecan duyabilir. Ancak algılanan faydaların azalması durumunda ve destinasyonda bulunan turistlerin destinasyonun sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik yapısına zarar verdiği düşüncesi yer almaya başladığında yerel halkın sektöre yönelik bakışı kızgınlık veya düşmanlık sürecine dönüşebilir (Cordero ve Carlos, 2008; Nguyen, 2012). Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçlarındaki (bakınız Tablo 4) Doxey Rahatsızlık İndeksi boyutları incelendiğinde en yüksek ortalamaların “kızgınlık” evresinde olduğu söylenebilir. Bu sonuç kısmen de olsa Trabzon’da yaşayan yerel halkın Arap turistler açısından bakıldığında kızgınlık evresinde olduğunu gösterebilir. Tek başına bu sonuç keskin bir durumu göstermese de yerel halk Arap turistlerin çevreye zarar verdiğini, sosyo-kültürel yapıda bozulmalar olduğunu ve Arap turistlerle iletişim kurmanın rahatsız edici olduğunu düşünmektedir.

Yapılan bu çalışmada coşku ve ilgisizlik boyutlarının pozitif, kızgınlık ve düşmanlık boyutlarının ise negatif olmak üzere turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerine etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turizm faaliyetlerinin başlangıç aşamasını ifade eden coşku evresi, yerel halkın turistlerin varlığından memnuniyet ve heyecan duyarak turizmin gelişimine olumlu yaklaşım sergilediği bir dönemi tanımlamaktadır. İlgisizlik evresi turistlerin destinasyonda var olan süreçler içerisinde kabul görüldüğünü ve ilgi çekici bir durumun olması süreci göstermektedir. Kızgınlık sürecinde yerel halkın turistlerden yavaş yavaş rahatsız olduğu ve bu rahatsızlığın dile getirildiği bir dönem olarak görülmektedir. Diğer yandan düşmanlık evresi, bölgedeki tüm olumsuzlukların turistlere atfedildiği ve turistlerin varlığının istenmediği bir aşamayı temsil etmektedir. Mevcut çalışmanın sonuçları önceki çalışmalarda elde edilen bulgularla uyumludur (Gai vd., 2021; Qin, 2021; Emiroğlu, 2023). Shobha (2019) çalışmasında coşku, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlık evreleri ile turizmin gelişine destek arasında ilişkili olduğundan bahsetmiştir. Ancak ilişkilerin yönünden (pozitif veya negatif

olduğundan) bahsetmemiştir. Zaidan ve Kovacs (2017) coşku ve ilgisizlik evresiyle turizmin gelişi arasında pozitif ilişki olduğunu vurgulamaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, turizmin yerel halk üzerindeki olumlu etkilerini artırmak ve destek seviyesini sürdürülebilir kılmak için algılanan faydayı güçlendirmek, olumsuz duyguları azaltmak ve halkın sürece aktif katılımını sağlamak önemlidir. Turizm gelirlerinden yerel halkın daha fazla faydalanmasını sağlamak, küçük işletmeleri desteklemek ve kültürel etkinliklerle coşku duygusunu artırmak etkili stratejiler arasında yer alabilir. Ayrıca, çevresel ve sosyal etkilerin etkin yönetimiyle kızgınlık ve düşmanlık duyguları azaltılabilir. Yerel sakinlerin turizm planlamalarına dâhil edilmesi, ilgisizlik evresindeki bireyleri sürece yeniden katabilirken, turizmden elde edilen gelirlerin yerel altyapıya aktarılması uzun vadeli destek oluşturabilir. Bununla birlikte sürdürülebilirlik odaklı politikaların benimsenmesi ve yerel halkın ihtiyaçlarına duyarlı bir turizm yönetimi benimsenmesi destinasyonun yaşam seyrine olumlu katkılar sağlayabilir.

Bu çalışmada Trabzon'da yaşayan halkın Arap turistlere yönelik algılar ele alınmıştır. Bu çerçevede algılanan faydaların Doxey Rahatsızlık Modeli boyutları ve turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Aynı zamanda çalışma Doxey Rahatsızlık Modeli boyutlarının turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisini de incelemektedir. Gelecekteki araştırmalar mevcut çalışmayı geliştirerek ya da farklı değişkenleri (turist-halk etkileşimi, sosyal medya, çevresel sorumluluk, kültürel değişim, toplum bağlılığı, yer aidiyeti gibi) modele dahil ederek turizmin sürdürülebilir gelişimine destek üzerindeki etkisini açıklayabilirler. Bu çalışmada Trabzon yerel halkının Arap turistlere yönelik algıları ortaya konulmuştur. Ancak gelecekte yapılacak araştırmalarda farklı milliyetlerdeki turistlere ilişkin çalışmalar gerçekleştirilebilir. Böylece yerel halk perspektifinden turist algısı incelenebilir.

Kaynakça

- Alamineh, G. A., Hussein, J. W., Endaweke, Y., ve Taddesse, B. (2023). The local communities' perceptions on the social impact of tourism and its implication for sustainable development in Amhara regional state. *Heliyon*, 9(6), Makale e17088.
- Alsaloum, M., Romagosa, F., ve Alotaibi, S. (2024). Residents' perceptions of the benefits and costs of tourism development: A case study of Riyadh City (Saudi Arabia). *Tourism and Hospitality*, 5, 753–781.
- Altassan, A. (2023). Sustainability of heritage villages through eco-tourism investment (case study: Al-Khabra Village, Saudi Arabia). *Sustainability*, 15, 7172.
- Ambalao, S., Mandagi, D. W., ve Lule, B. (2022). The perceived benefits, perceived cost, attitude and support toward tourism development. *LITERATUS*, 4(2), 969–980.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., ve Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056-1076.
- Ardahaey, F. T. (2011). Economic impacts of the tourism industry. *International Journal of Business and Management*, 6(8), 206–216.
- Cesur, E., ve Çeken, H. (2021). Trabzon yerel halkının turizm algısında turist profilinin rolü: Arap turist profili. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1313-1331.
- Cohen, E. (1984). The sociology of tourism: approaches, issues, and findings. *Annual Review of Sociology*, 10(1), 373-392.
- Colomb, C., ve Novy, J. (2016). Urban tourism and its discontents: an introduction. In Colomb, C., ve Novy, J. (Eds.) *Protest and resistance in the tourist city* (15-44). Abingdon: Routledge.
- Cordero, M., ve Carlos, J. (2008). Residents Perception of Tourism: A Critical Theoretical and Methodological Review. *Ciencia Ergo Sum*, 15(1), 35-44.
- Çiçek, D., ve Sarı, Y. (2018). Yerel halkın turizme olan desteği: Türkiye'deki sakin şehirler üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 185-196.
- Çifçi, İ., Akova, O., Rasoolimanesh, S. M., ve Öğretmenoğlu, M. (2023). Residents' perception of tourism impacts and their support for tourism development: a study of a Bektashi faith destination in Türkiye. *Journal of Heritage Tourism*, 18(5), 691-709.
- Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı. (2015). Doğu Karadeniz Bölgesinde Arap turizmi: Mevcut durum ve geliştirme stratejisi raporu. Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı.

- Doxey, G. A. (1975). Causation theory of visitor–resident irritants: Methodology and research inferences. In *Proceedings of the Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research Association*, San Diego, CA, USA, 8–11 September, 195–198.
- Düşmezkalender, E., Seçilmiş, C., Yılmaz, V., ve Youssef, O. (2023). Emotional solidarity and tourism effect on support for tourism development: Residents' perception. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 5(2), 125-134.
- Emiroğlu, B. D. (2023a). Yerel halkın turizme yönelik kızgınlık algısının yaşam kalitesi ve turizme verilen destek üzerindeki etkisi: Mardin ili örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(3), 2264-2293.
- Emiroğlu, B. D. (2023b). Turizmin yerel halk tarafından algılanan etkileri ve turizme yönelik destek: Mardin ili örneği. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 6(3), 1365-1384.
- Erul, E., Woosnam, K. M., ve McIntosh, W. A. (2020). Considering emotional solidarity and the theory of planned behavior in explaining behavioral intentions to support tourism development. *Journal of Sustainable Tourism*, 28, 1158–1173.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2015). *How to Design and Evaluate Research in Education*. New York: Mc Graw Hill Education.
- Gai, A. M., Manti, M.L., Witjaksono, A., Marito Sir, M., ve Aini, N. (2021) Evaluation of the development phase of the Pujon Kidul Tourism Village in Malang Regency using the Irritation Index Model Approach. *Proceedings of the International Conference on Hospitality and Tourism Studies (ICONHOSTS)*, 1(1), 40-49.
- Garcia, F. A., Vazquez, A. B., ve Macias, R. C. (2015). Resident's attitudes towards the impacts of tourism. *Tourism Management Perspectives*, 13, 33-40.
- Gürsoy, D., ve Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495–516.
- Gürsoy, D., Ouyang, Z., Nunkoo, R., ve Wei, W. (2018). Residents' impact perceptions of and attitudes towards tourism development: A meta-analysis. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 28(3), 306–333.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (Seventh ed.). Pearson New International Edition, Harlow.
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C., ve Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). Sage Publications.
- Han, S., Ramkissoon, H., You, E., ve Kim, M. J. (2023). Support of residents for sustainable tourism development in nature-based destinations: Applying theories of social exchange and bottom-up spillover. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 43, Makale 100643.
- Hayes, A. F., ve Coutts, J. J. (2020). Use Omega rather than Cronbach's Alpha for estimating reliability. But.... *Communication Methods and Measures*, 14(1), 1-24.
- Hernandez-Maskivker, G., Fornells, A., Teixido-Navarro, F., ve Pulido, J. I. (2021). Exploring mass tourism impacts on locals: A comparative analysis between Barcelona and Sevilla. *European Journal of Tourism Research*, 29, Makale 2908.
- Imbeah, N., Hodibert, V. A., ve Amankwa, R. (2016). Residents' perception of host-guest interaction about Kwahu Easter Festival (KEF) as festival tourism. *ADRRI Journal (Multidisciplinary)*, 25(9), 1-17.
- Jiang, Y., Guo, Y., ve Zhou, H. (2023). Residents' Perception of Tourism Impact, Participation and Support in Destinations under the COVID-19 Pandemic: The Intermediary Role of Government Trust. *Sustainability*, 15, Makale 2513.
- Khizindar, T. M. (2012). Effects of tourism on residents' quality of life in Saudi Arabia: An empirical study. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 21, 617–637.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York: The Guilford Press.

- Koens, K., Postma, A., ve Papp, B. (2018). Is overtourism overused? Understanding the impact of tourism in a city context. *Sustainability*, 10, Makale 4384.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, 37–46.
- Mihalic, T., ve Kuscer, K. (2022). Can overtourism be managed? Destination management factors affecting residents' irritation and quality of life. *Tourism Review*, 77(1), 16-34.
- Nematpour, M., ve Faraji, A. (2019). Structural analysis of the tourism impacts in the form of future study in developing countries (case study: Iran). *Journal of Tourism Futures*, 5(3), 259–282.
- Nguyen, T. T., ve Nguyen, H. V. (2012). The Influence of Residents' Perceptions on Their Support for Volunteer Tourism Projects. Master Thesis, Laurea University of Applied Sciences.
- Nunkoo, R., ve Ramkissoon, H. (2010). Modeling community support for a proposed integrated resort project. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(2), 257–277.
- Nunkoo, R., ve Ramkissoon, H. (2012). Power, trust, social exchange and community support. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 997-1023.
- Öztürk, M., ve Sarıkaya, İ. (2021). The relationship between the mathematical reasoning skills and video game addiction of Turkish middle schools students: A serial mediator model. *Thinking Skills and Creativity*, 40, Makale 100843.
- Qi, R., So, K. K. F., Cárdenas, D. A., ve Hudson, S. (2023). The missing link in resident support for tourism events: The role of tolerance. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 47(2), 422–452.
- Qin, X., Shen, H., Ye, S., ve Zhou, L. (2021). Revisiting residents' support for tourism development: The role of tolerance. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 114-123.
- Reisinger, Y. (2009). *International tourism: Cultures and behavior*. Burlington: Butterworth-Heinemann.
- Rua, S. V. (2020). Perceptions of tourism: a study of residents' attitudes towards tourism in the city of Girona. *Journal of Tourism Analysis: Revista de Análisis Turístico*, 27(2), 165-184.
- Shafaei, F., ve Mohamed, B. (2015). A stage-based model development study on tourism social impact assessment. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 5(3), 1-6.
- Shobha, K. B. (2019). A case study on irritation among local people towards the growth of tourism in Kodagu district: With the reference of Doxey's irridex model. *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies*, 6(1), 146-148.
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., ve Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place image and perceived tourism impacts. *Tourism Management*, 45, 260-274.
- Su, L., ve Swanson, S. R. (2020). The effect of personal benefits from, and support of, tourism development: the role of relational quality and quality-of-life. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(3), 433-454.
- Süzer, Ö. (2024). Sustainable eating behavior: An examination in the context of restaurant customers. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(52), 343-358.
- Szromek, A. R., Kruczek, Z., ve Walas, B. (2019). The attitude of tourist destination residents towards the effects of overtourism - Kraków case study. *Sustainability*, 12(1), Makale 228.
- T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2024). Trabzon'u ziyaret eden turist sayısı. <https://basin.ktb.gov.tr/TR-362803/trabzon39da-2023-yilinda-1-milyon-319-bin-299-turist-konakladi.html>. Erişim Tarihi: 06.11.2024.
- TURSAB, (2024). Türkiye'nin ziyaretçi sayıları. <https://www.tursab.org.tr/ziyaretci-sayilari/ziyaretci-sayilari-2024>. Erişim Tarihi: 05.11.2024.
- Uğur, İ. (2024). Ayancık ve Çevresinin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Karadeniz Araştırmaları*, 21(82), 539-555.
- UNWTO, (2024). UN Tourism Barometer. <https://www.unwto.org/un-tourism-world-tourism-barometer-data>. Erişim Tarihi: 05.11.2024.

Url 1. <https://www.nufusu.com/il/trabzon-nufusu>. Erişim Tarihi: 18.11.2024.

Ünal, A. (2020). Destinasyonda yaşayan yerel halkın turistler hakkındaki algılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma: Göbeklitepe örneği. *Yařar Üniversitesi E-Dergisi*, 15(59), 560-569.

Ünlü, H., Kıvanç, M. İ., Nazıkgül, M., ve Apak, Ö. C. (2024). Kamu Misafirhanelerinde Konaklayan Müřterilerin Hizmet Kalitesi Algısının ve Tercih Etme Nedenlerinin Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 21(3), 630-648.

Zaidan, E. ve Kovacs, J. F. (2017). Resident attitudes towards tourists and tourism growth: A case study from the Middle East, Dubai in United Arab Emirates. *European Journal of Sustainable Development*, 6(1), 291-291.

Zorlu, K., ve Yılmaz, A. (2022). Weber'in rasyonalitesi perspektifinden sakinlerin turizme karşı algı ve tutumları: Güzelyurt ilçesi (Aksaray) örneğinde ampirik bir analiz. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(1), 36-55.